

Myterna om Amerika

I NORGE har, särskilt genom den efter kriget inrättade, på amerikansk litteratur koncentrerade professuren i Oslo, viktiga forskningsinsatser gjorts kring problemet om studiet av och föreställningarna om USA i Europa. Halvdan Koht, förutvarande professor och utrikesminister, som redan för över 40 år sedan skrev utmärkta introduktioner till amerikansk kultur, har givit en banbrytande översikt över "The American Spirit in Europe" (1949). Professurens innehavare, Sigmund Skard, utgav för några år sedan en omfattande och grundlig redogörelse för i Europa bedrivna studier av USA, "Studies in American Civilization". Nu har Skard publicerat en sammanfattande framställning, som gäller båda dessa nära sammanhängande frågor: *The American Myth and the European Mind* (University of Pennsylvania Press, 4.50 dollar). Dels belyser Skard utvecklingen av europeisk forskning och undervisning kring Amerika från självständighetskampen till våra dagar, dels ger han en bild, om också summarisk, av europeiska uppfattningar om Amerika under denna tid. Ehuru kortfattad och ibland kompendieartad är denna skrift av det största värde som inledning till Amerikastudier, och man får hoppas att den blir beaktad och använd vid både europeiska och amerikanska universitet.

Hur Amerika växt, i makt och inflytande och framför allt som problem, i förhållande till Europa är ett fascinerade studium. Myten eller rättare myterna om Amerika har ständigt skiftat. Man har i Europa beaktat skilda sidor av den amerikanska kulturen, och värderingarna av vad man funnit, eller trott sig finna, har varit i grund olika. Från konservativ synpunkt har Amerika under skilda tider representerat den förhatliga demokratin och jämlikheten, den ekonomiska stabiliteten på kapi-

Sigmund Skard — skriver om hur Europa uppfattar USA.

talistisk grund, det fria näringslivet i motsättning till den halv-socialistiska välfärdsstaten; radikaler och socialister har omväxlande i USA sett frihetslandet, ut-sugarnas samhälle, konformismens och likriktningens fäste på basis av gammalliberal ekonomi. USA har setts som kolonialismens bekämpare och som imperialismens symbol. Hos konservativt folk har ofta en föreställning om amerikansk materialism och kulturell primitivitet stridit med uppskattning av USA som socialismens fiende; på samma sätt har radikaler svängt mellan entusiasm och avsky. Starkast har naturligtvis meningsbrytningarna framträtt under kritiska skeden, från inbördeskriget till de båda världskrigen. Det stora inbördeskriget utlöste ett verkligt hat mot Amerika — kombinerat med sympati för de upproriska — bland reaktionärer i England och Frankrike, medan demokraterna i Nordens seger såg en seger för folkstyrelsen. Hur snabbt meningarna väx-lade med krigslyckan har man komiska exempel på i England, där Lincoln 1861 var på en gång löjlig och ondsint och år 1865 hjälte och martyr.

Klichéernas, stereotypernas tid borde nu vara förbi. Mera nyan-serade och välgrundade uppfattningar banar sig väg i samband med den enorma ökning av de amerikanska studierna efter de båda världskrigen som Skard in-siktsfullt skildrar. Det rena kliché-

tänkandet frodas nu främst i Ryssland och andra kommunist-stater. Här dominerar i litteratur och undervisning en hatbild av USA; den sprids genom alla massmedia, "och den enskilde har i huvudsak bara att godta den (eller låtsas att han gör det)". De amerikanska studierna kring Ryssland är av helt annan kvali-tet, ofta utomordentligt ingående och nyansrika, även om — med rätta — en rent negativ, av demo-kratins ovilja mot diktaturen be-tingat bild överväger i opinionen.

I Sverige har efter Harald Elov-sons arbete om Amerika i svensk litteratur 1750—1820 (1930) inte mycket gjorts i fråga om myterna kring USA. Det finns åtskilligt att göra; man behöver blott näm-na namn som Per Hallström, Hen-ning Berger (båda verksamma i USA under den "värsta" tiden) och Vilhelm Moberg.

Den amerikanska myten om Europa är ett annat stort kapitel i både kunskapens och villfarel-sernas historia. Här har vida mer utträttats än på den forsknings-front Skard har valt. Hos de stora amerikanska författarna har en blandning av längtan till och fruktan för ett Europa som ofta varit mera en fantasibild än en realitet hört till stimulanserna. Henry James är det klassiska exemplet, men hos nästan alla är Europabilden en bakgrund, utan vilken insatserna inte blir begrip-gripliga. HERBERT TINGSTEN